

Nr 6 juni 2010

Finlands

Synskadade

4

Isak Sand:
student 2010

8

Punktskriftskurs
på SynVillan

10

På besök i
Jorvs sjukhus

Innehåll Nr 6/10

- 3** Ledaren: Stora och små sammanhang
- 4** Isak Sand: Aktiv student med framtidstro
- 8** Välbesökt punktskriftskurs på SynVillan
- 10** Sammansvetsat arbetsteam i Jorv
- 17** Synskadade fick besök i Lettland
- 18** Litterär träff på SynVillan
- 20** På rehabilitering
- 22** Meddelanden
- 24** Meddelanden från distrikten
- 26** Ett tack och sommarhälsning från rehabiliteringen
- 27** Annonser: Kom med på ungdomsträff!
- 28** FSS öppethållningstider under sommaren

Finlands Synskadade är medlemstidning för Förbundet Finlands Svenska Synskadade. Tidningen utkommer med 10 nummer/år i svartskrift, punktskrift, på CD och som elektronisk version, se www.fss.fi/aktuellt/fs. Kan också fås som e-postbilaga. Årgång 99. Nummer 7/2010 utkommer 25.8, manusstopp 4.8.

Utgivare: Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Parisgränden 2 A 1, 00550 Helsingfors
Tfn 09-6962 300

Chefredaktör: Sofia Stenlund
Tfn 09-6962 3017

e-post: sofia.stenlund@fss.fi

Meddelanden och annonser mottas av chefredaktören.

Prenumerationer och adressändringar: Tina Dunderfelt, tfn 09-6962 3010 e-post: tina.dunderfelt@fss.fi

Pärbild: Paula Pistokoski

Foto: Sofia Stenlund

ISSN 0789-5739

Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino,
Helsingfors 2010

Stora och små sammanhang

I detta nummer av Finlands Synskadade berättar vi om två vitt skilda utbildnings- och inlärningsmässiga upplevelser. I den ena av dem berättar en färsk student om sina gymnasiestudier som synskadad och den andra artikeln handlar om hur seende personer går på kurs i punktskrift. Det gemensamma för dessa personer karaktäriseras av fördomsfrihet och ett öppet sinne.

Då jag intervjuar nyblivna studenten Isak Sand slås jag av hur oproblematiskt han förhåller sig till de studieprestationer som innefattar studiematerial ett flertal olika format och talrika hjälpmedel. Även om han hellre berättar om sina musik- och idrottsintressen förklarar han att datorn fungerade som det absolut viktigaste hjälpmedlet i hans utbildning. Förutom den egna assistenten och alla personer omkring honom har han nog sin egen motivation och drivkraft att tacka.

För de seende eleverna på punktskriftskursen är det synen som man förlitar sig när man läser och skriver. Det taktila momentet är något man kanske övar på

under fritiden, men för en seende person är det mycket svårt att lära sig läsa punktskrift med fingrarna. Ändå väljer eleverna att med öppet sinne ta till sig sitt nya språk och placera det i relation till sina övriga intryck och kunskap.

Det är ofta de stora spektakulära prestationerna som skildras i olika former av medier. Innan man uppmärksammas ska man prestera, gärna så storslaget och banbrytande som möjligt. Ändå är det i vardagen många av de viktigaste handlingarna äger rum. För att lära sig att se det stora perspektivet och helheterna bör man se de mindre länkarna som kedjan består av. Dessa två situationer är goda exempel på människor som valt att sätta farhågor och förutfattade meningar åt sidan för att istället koncentrera sig på hur de kan tillgodogöra sig den nya information de valt att ta till sig.

Förhoppningsvis kommer fler av dessa dagliga prestationer att få synlighet. Det är viktigt både för den egna motivationen - men framför allt för att inspirera oss andra, så många som möjligt.

■ Isak Sand är en av årets studenter. Här ser vi honom med den traditionella vita mössan framför Korsholms gymnasium som han utdimitterats från.

Aktiv student med framtidstro

Isak Sand från Västerhankmo i Korsholm är en av årets knappa 29 000 studenter i Finland. Hans främsta mål med studentskrivningarna var att få laudatur i finska språket, och målsättningen lyckades då han fick ta emot studentbetyg och den vita mössan lördagen den 5 juni.

För FSS medlemmar är Isak bekant från många sammanhang. Senast kanske på förbundets vårmöte där han äntrade scenen tillsammans med bandkompisarna i Vasaorkestern Los Blindos. Men så är också musik ett av Isaks största intressen och han hanterar flera instrument, men främst och helst klaviatur.

- Jag har tagit lektioner i syntspel ett par terminer eller så under lågstadiet. Morfar lärde mig väldigt mycket när jag var liten och utan honom skulle jag knappast ha utvecklats lika mycket. Jag spelar på gitarr och tar ut nya melodier ganska regelbundet, berättar Isak.

Utöver det egna musicerandet lyssnar Isak mycket på musik, helst inhemsk sådan. De största idolerna är Tapio Rautavaara och Rauli "Badding" Somerjoki, men gärna finskspråkig schlager och rock i bred skala. När jag frågar vad han

tycker om årets eurovisionsvinnare svarar han så här:

- Jag är nästan stolt när jag säger att jag inte ens har hört årets vinnare! Som en stor vän av inhemsk musik bryr jag mig faktiskt inte så mycket om eurovisionen, framför allt inte den stora finalen.

Datorn betydelsefull

Ett annat av Isaks största intressen är teknik, och speciellt datorer. Detta var en stor fördel i de studentskrivningar som präglade skolgången under de senaste månaderna. Han förhåller sig ganska odramatiskt till gymnasiestudierna och hur det var att studera som synskadad.

- Datorn var mitt absolut viktigaste hjälpmedel i skolan. Lektionerna var inte desto konstigare än att läraren läste upp vad han eller hon skrev på tavlan eller vad som fanns på något overhead-blad,

Namn: Isak Sand

Hemort: Västerhankmo, Korsholm

Ålder: 19

Familj: Mamma, pappa, storasyster samt hundar

Skolgång: Hankmo Lågstadium, Korsholms högstadium, årskurs 10 i Svenska skolan för synskadade samt Korsholms gymnasium

Intressen: Bänkidrott, musik och teknik i allmänhet, datorer i synnerhet

Bloggadress: isak-sand.blogspot.com

■ Isak Sand tillsammans med gäster på studentfesten. Redan innan hann han få en hel del gratulationer och även uppvaktas både av förbundet och distriktsföreningen.

så skrev jag det på datorn. Uppgifter av olika slag skrev jag på dator och printade ut om läraren skulle ha dem.

Sitt studiematerial fick Isak i form av Daisy-böcker eller i punktskrift, vilket har fungerat bra för honom. Formatet var olika beroende på ämne, till exempel fick han studiematerial i historia, biologi och modersmål i inläst format på Daisy,

medan fysik, matematik och språk kom i punktskrift.

Materialet fick han för det mesta i tid, någon gång var det någon matematikbok som kom lite sent, men annars fungerade gymnasiestudierna mycket bra på den fronten. Ibland var lärarna även lite sena med att ge material till assistenten i tid, men Isak berättar att

det alltid löste sig på något sätt. Just assistansen är något Isak var mycket nöjd över.

- Jag hade en personlig assistent vars insats var oundgänglig. Mycket material kom i pappersform och skulle scannas eller skrivas åt mig i word-format även om det nog hände att jag fick uppgifter och texter direkt per e-post av lärarna. Dessutom behövde jag hjälp med att röra mig på skolområdet även om jag nog kände till gymnasiebyggnaden ganska bra.

Godkänd med god marginal

Då det blev dags för själva skrivningarna berättar Isak att han hade en klar målsättning, nämligen att få laudatur i finska. När studentresultaten kom visade det sig att han lyckats. De övriga ämnena menar han att han inte satsade på med samma iver utan främst ville bli godkänd. Och godkänd blev han också med god marginal i både matematik och samhällslära. Att välja vilka ämnen som skulle skrivas var nämligen inte heller något problem, utan finskan var klar och han ville helst inte skriva engelska så det blev matematik istället. Favoriten bland realämnena var samhällslära.

Finskan får han också tillfälle att använda sig av på i den blogg han startat upp på adressen isak-sand.blogspot.com. Han började blogga för tre år sedan och skriver främst om aktuella sporthändelser, men också om annat som händer i hans liv och omgivning.

- Jag vet inte riktigt varför jag började... jag fick plötsligt idén och så fortsatte jag

av bara farten. På finska skriver jag för att jag ofta skriver om finsk musik och finska sportkommentatorer och dessutom både är och var det ett utmärkt sätt att öva sig i att skriva på finska.

Nya utmaningar i höst

I FSS har Isak varit med sedan hösten 2004. Han kände till Vasa synskadades verksamhet via sin morfar som var medlem och sin mamma som var stödjande medlem. Han har deltagit regelbundet i distriktsföreningens medlemsträffar, spelat boccia så gott som varje vecka och varit med på förbundets stormöten. Till hösten är det nya utmaningar som väntar. Isak valde att bara söka till en enda utbildning, datanomlinjen på Centralparkens yrkesinstitut, tidigare känt som Arlainstitutet där han nu har studieplats. Han kommer att bo på internat men känner relativt bra till huvudstadsregionen. Sitt tionde läsår gick han på Svenska skolan för synskadade och även innan det hade Isak tillbringat kortare stödperioder på SSS. Dessutom har han en del bekanta från förr, både i den nya skolan och i trakterna. Sammanfattningsvis ångrar Isak inte att han satsade allt på ett kort.

- Det var nog värt risken, berättar Isak. På det sättet behövde jag inte gå på inträdesförhör mer än en gång. Det är utan tvekan den största förändringen i mitt liv, men nog ska det gå bra!

Text: Sofia Stenlund
Foton: Privata

■ Punktskriftsinstruktör Tor Hanner och en av eleverna, Börje Eriksson från Ori-mattila. Börje har ett stort språkintresse och studerar bland annat esperanto på fritiden.

Välbesökt punkt- skriftskurs för seende

- Jag är intresserad av punktskriften och har dessutom dålig syn. Jag ser ännu, men man vet aldrig hur det går.

Orden är Börje Erikssons, en av deltagarna i den punktskriftskurs för seende som ordnades på SynVillan under tre tisdagar under våren.

Kursen var välbesökt och intresset var stort. Kursdeltagarna, som var åtta till antalet, hade varierande bakgrund och orsaker till att de ville lära sig just punktskrift.

- Det har varit roligt, berättar Carolina Lindqvist under kursens sista lektion. Jag har lärt mig alfabetet och att skriva. Jag tycker om att lära mig nya saker!

Som lärare under kursen fungerade Tessa Bamberg, Tor Hanner och Monica Andersson, samtliga sitter även i FSS punktskriftsarbetsgrupp. FSS punktskriftsansvariga Tessa Bamberg berättar att gruppen var väldigt engagerade och inspirerade.

- Bakgrunden till att man kommer till kurserna i punktskrift för seende är mycket varierande, säger Tessa Bamberg. Vissa har synproblem själva medan andra kanske bara råkar se annonsen i tidningen och blir intresserade, det finns en massa olika orsaker.

Kurser enligt efterfrågan

Tessa har fungerat som punktskriftsinstruktör i över tio år och FSS ordnar kurser i punktskrift på flera nivåer. En grundkurs, en kurs som går under namnet "punktskrift i vardagen" och en tredje mer avancerad kurs. Även kursen för punktskriftsinstruktörer har ordnats ett par gånger, men kurserna planeras in enligt efterfrågan och behov. Under just denna kurs lärde sig deltagarna grunderna i punktskrift, alfabetet, de vanligaste skiljetecknen och siffror. Även att använda punktskriftsmaskin och reglett samt läsa punktskrift togs upp under kursen.

- Det som skiljer kurser för seende från de för synskadade är att seende läser med ögonen och det taktila momentet saknas, förklarar Tessa.

En annan av deltagarna var Börje Eriksson vars hemort är Orimattila. En av orsakerna till att han sökte sig till kursen var att han sällan får tala svenska, för att han bott i det område där FSS utrymmen numera är belägna och dessutom förklarar han att han tycker mycket om språk.

- Jag har esperanto som hobby, berättar Börje som också läst mycket om punktskriften under jubileumsåret ifjol.

Börje tycker att det svåraste med punktskriften är att minnas allt, men han medger också att det är mycket lättare om man är seende. Med tanke på språkintresset anser han att det är synd att punktskriften i helhet inte är den samma i alla länder.

Ännu en tredje deltagare var Laila Björkstam. Hennes yngsta son Hannibal är bekant för många som aktiv medlem, och Laila berättar att hon blev intresserad av punktskriften för att få veta hur han har det.

- Punktskriften har en fantastisk logik! Under kursen har vi varit en jättebra, aktiv grupp och vi jobbar intensivt, det blir en ordentlig dos med undervisning i tre timmar med paus.

Flera potentiella deltagare hörde av sig och anmälde intresse till nästa kurs även om de inte hade möjlighet att delta i just detta kurstillfälle. Kursen avslutades med en tentamen.

Text och foto: Sofia Stenlund

Sammanvetsat arbetsteam i Jorv

Poliklinik stöder synskadade i alla åldrar

Många personer med synskada får någon gång anledning att besöka Jorvs sjukhus i Esbo. Det kan gälla lån av förstöringsprogram till datorn eller andra tekniska hjälpmedel, besök hos optiker eller läkare eller om du är i behov av en ledarhund. Finlands Synskadade besökte rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar för att bekanta sig med verksamheten och få mer information om den service och tjänster de kan erbjuda.

En brun, något upphöjd, sträv linje kantad av illustrationer av ögon leder från Jorvs sjukhus ytterdörr till rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar. Har du svårt att röra dig är promenaden ganska lång om än tydlig, och hjälp kan behövas i form av assistans som också

fås från informationen. Väl innanför dörrarna döljer sig ett nio personer stort, väl sammanlänkat team med olika uppgifter inom rehabiliteringsprocessen för synskadade.

- Det är ofta tyst härinne, förklarar Paula Pistokoski, biträdande avdelningsskötare

och synträningssinstruktör för mig senare. Det beror på att vi mest är ute på fältet, på daghem, i skolor och hemma hos klienter.

Inarbetad arbetsstruktur

Rehabiliteringspolikliniken flyttade till Jorvs sjukhus i Esbo förra hösten. En del

av kollegerna som jobbar inom samma område är dock fortfarande stationerade på andra platser, en del på Ögonkliniken på Haartmansgatan i Helsingfors och en del på Biomedicum. I utrymmena på Jorvs rehabiliteringspoliklinik finns en mångkunnig grupp bestående av en avdelningsläkare, biträdande avdelningsskötare, avdelningssekreterare,

■ Jaana Koskinen är mobilityinstruktör och den person på rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar som ger synskadade sin första vita käpp. Hon går igenom hur man använder den, vilket behov man har och instruerar hur man rör sig i den egna hem- och närmiljön.

optiker, ADB-rehabiliteringshandledare, mobilityinstruktörer, socialarbetare och rehabiliteringshandledare för personer i yrkesför ålder. Vissa dagar har även sjukhusläkare mottagning på platsen.

- Patienterna har hittat hit ganska bra efter att ha fått lite övning, säger Paula Pistokoski. Vi har fått god respons.

Paula förklarar att man inom polikliniken gör allt för att klienterna inte ska behöva komma dit i onödan utan att man ska kunna koordinera verksamheten internt för att maximera effektiviteten. Tre dagar i veckan håller personalen remissmöte, grovt indelat enligt klienternas åldersstruktur men där man också tar upp andra ärenden som är av intresse för de övriga i teamet, allt för att få en så välstrukturerad helhet som möjligt för klienten. Att alla samlas för diskussion gör att teamet kan hjälpa så mångsidigt som möjligt.

- Vi börjar med att kartlägga behovet och presentera vilka möjligheter som finns, klienten kan inte veta eller begära något som bara presenteras abstrakt, förklarar hon.

Under mitt besök får jag en pratstund med de som råkar vara på plats just den dagen och gemensamt för samtliga jag talar med är att de är noga med att påpeka den goda andan och samarbetet inom teamet. Man har utvecklat ett fungerande mångprofessionellt nätverk med målsättningen att ta hand om klienterna på bästa och snabbaste sätt. En annan aspekt som nämns är det goda samarbetet med övriga instanser: Näkövammaiset Lapset r.f., FSS, Synskadades Centralförbund och utbildningsinstanserna för synskadade.

Goda samarbetsparter

Merita Kronqvist, rehabiliteringshandledare för barn, är en av de första jag får en pratstund med. Hon har i huvudsak hand om barn fram tills de blir unga vuxna eller vid behov. Hennes yrkesmässiga vardag finns mycket sällan på sjukhuset utan där klienten finns: hemma, i skolan eller på daghemmet, där hon instruerar både barnet och de personer som finns i barnets omgivning

- Jag har mycket goda samarbetsparter i till exempel Näkövammaiset Lapset r.f., Synskadades Centralförbund samt Svenska Skolan för synskadade och skolan för synskadade i Jyväskylä, förklarar Merita Kronqvist. Klienterna har ofta diagnoser som inte bara innebär synskada utan ofta är det fråga om neurologiska skador eller mycket speciella syndrom.

En av de större svårigheterna med arbetet är att man ibland känner sig otillräcklig, berättar Merita. Hon har dock möjlighet att vidarebefordra klienten till psykolog vid behov och kan då samarbeta med terapeuterna som följer samma linje som synrehabiliteringen. Via sitt utvecklade kontaktnät har hon möjlighet att se till att rehabiliteringsansvaret och – planen koordineras.

Barnet bör själv vara redo för hjälpmedel - Det är inte vettigt att rehabiliteringsplanen görs upp på flera olika ställen, därför är det bäst att en instans är ansvarig och de övriga fungerar som samarbetsparter. Jag har också ett väldigt nära samarbete med ögonläkare och ögonklinikens avdelning för barn.

Det är relativt svårt att diagnostisera en ögonsjukdom när barnet är litet, man kan misstänka en synskada och bör ta tag i situationen i ett tidigt skede för att kunna följa sjukdomsförloppet och utvecklingen i övrigt. När barnet blir lite äldre och går i låg- eller högstadium har situationen sina egna specifika frågeställningar. Det är svårt att se till att den unga verkligen använder de hjälpmedel denne tilldelats. Många gånger bör man

vänta tills klienten själv är redo.

- Men nuförtiden är barn och unga mycket kunniga inom tekniska frågor, säger Merita Kronqvist. De lär sig behärska apparaturen snabbt och bra, många gånger snabbare än sina föräldrar. Socialskyddsärenden är de många gånger inte alls intresserade av, de har svårt att se den konkreta nyttan.

Om man jämför barn och ungas rehabiliteringssituation med äldre och personer i yrkesför ålders situation är en av de större skillnaderna att föräldrarna och familjen får en helt annan betydelse som team.

Självständigt arbete

En viktig länk i samarbetskedjan är Erkki Karjalainen som har fungerat som avdelningsläkare sedan 2005 och ansvarig avdelningsläkare sedan 2007. En stor del av hans arbetsbild går åt till olika former av utlåtanden och remisser angående till exempel rehabilitering, handikappbidrag, vårdbidrag för pensionstagare eller färdtjänstbeslut. Som en länk i processen deltar han också i avdelningens remissmöten, men håller även till exempel föreläsningar om synskadefrågor och synrehabilitering för studerande i medicin. Den största delen av klienterna är äldre personer, sedan personer i yrkesför ålder och den minsta andelen är barn.

- Arbetet är mycket självständigt. Andan är god på arbetsplatsen och jag är tillfreds med våra utrymmen, berättar Erkki Karjalainen. Det negativa består i att våra medarbetare är placerade på tre olika platser, förutom Jorv även Biomedicum

och Ögonkliniken vilket försvårar samarbetet mellan personalen.

Orientering i egen miljö

Efter att ha talat med avdelningsläkare Erkki Karjalainen i personalens kafferum är mobilityinstruktör Jaana Koskinen följande person i teamet som har tid för en pratstund. Mobilityträning innebär att lära sig käppteknik och orientering och därmed kunna använda sig av hjälpmedel såsom vit käpp eller ledarhund i den egna hemmiljön och omgivningen. Hon tar emot klienter i alla åldrar förutom de allra minsta och teamet kompletteras av en annan mobilityinstruktör som finns i Helsingfors. Sin första vita käpp får man exempelvis av henne, medan det efter det är kommunen som står hjälpmedlet. För att inläringen i att röra sig självständigt ska vara optimal träffar Jaana ofta klienterna på sin arbetsplats i Jorv i initialskedet, medan den konkreta uppföljningen görs på den plats de vill bekanta sig med.

- Det kan vara till exempel köpcentrum i anslutning till livligt trafikerade korsningar, berättar Jaana. För äldre kan det också handla om att lära sig nya rutter i det egna hemmet, som från den egna sängen till toaletten eller från det egna hemmet till rosken.

Arbetet är mycket individuellt och baserar sig uttryckligen på klientens egna behov. Jaana Koskinen har dessutom hand om hela Nyland vilket ger en hel del restimmar. En del nöjer sig med en kortare introduktion till användningen av vit käpp medan hon träffar andra

personer regelbundet. Äldre personer med minnesproblem kan också ha nytta av att ha en anhörig eller närstående med sig som stöd. Även personer med behov av ledarhund hanteras via Jaana. - Det finns vita käppar för olika ändamål som kräver olika teknik, förklarar Jaana. Dessutom beror det till viss del på årstiden, under sommaren är det just och lätt att röra sig medan skymningsperioden under hösten vållar problem.

Sociala rättigheter viktig länk

Utöver läkare, optiker, rehabiliteringshandledning och rörelseträning på praktisk nivå behöver klienterna handledning i sina sociala rättigheter i anslutning till sin situation. Socialarbetare Leena Liukko finns lättillgänglig i rummet intill och hjälper till med socialskyddsärenden som att fylla i blanketter om handikappstöd eller färdtjänst. - Arbete finns nog, behovet är stort! menar Leena Liukko. Jag informerar också om till exempel Celia, taltidningar och organisationsfältet. I regel kommer klienterna också via socialarbetaren om du besöker mobilityinstruktören.

Den första kontakten skapas via arbetsteamets remissmöten, och i samband med hembesök eller utlåning av hjälpmedel utvecklas helheten till att även innefatta socialskyddsfrågor. Det finns många problematiska situationer, förklarar socialarbetare Leena Liukko.

- Om patienten har stora ekonomiska svårigheter, mentala problem eller alkoholproblem borde det finnas ett starkare

- Paula Pistokoski förevisar en del av de hjälpmedel som finns för utlåning hos rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar. Hon menar att hjälpmedlen och leverantörerna utvecklas och förbättras hela tiden.

stöd för dem, någon som tar ansvar för helheten och har alla papper hos sig, menar Leena Liukko. Men det är viktigt att man är ärlig och inte undanhåller något angående sina problem och frågor.

Stor efterfrågan på ADB-hjälpmedel

Om man behöver konkreta ADB-hjälpmedel, som hjälpmedel till datorerna är det Tarja Karamo som fungerar som kontaktperson. Förstorings- och läsprogram, talsynteser, textidentifieringsprogram eller punktskriftsdisplay är några av de hjälpmedel som koordineras via Tarja Karamo. Hjälpmedelsförfrågningar kan komma via remiss eller en kollega, men en del klienter ringer också upp själva. Tarja gör ofta hembesök, även i uppföljande syfte när det behövs uppdateringar till redan befintliga, installerade program.

- Behovet har ökat drastiskt sedan år 2002. Innan det var behovet så mycket mindre och äldre personer hade mycket sällan datatekniska hjälpmedel, men idag har vi till och med 90-åriga användare, berättar Tarja Karamo.

Då jag fått träffa de personer i arbetsteamet som råkat vara på plats den dagen kan jag konstatera att tempot är snabbt men eftertanken stor. Reflektionerna kring det egna arbetet är många och välutvecklade. Servicen präglas av närheten till den enskilda klienten genom information om de individuella rättigheterna utan att skapa ett beroendeförhållande. Paula Pistokoski ger ännu några avslutande ord på vägen.

- Tröskeln till att kontakta rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar ska vara väldigt låg. Man kan ringa till kansliet och tala med den som är på plats, man ska veta var man får hjälp!

Text och foto: Sofia Stenlund

Fakta: Rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar

- **Så hittar du hit: Rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar finns i Jorv sjukhus, Åbovägen 150 i Esbo, du hittar rätt plats genom att följa en brun linje som finns markerad från ingången.**
- **Rehabiliteringspolikliniken för ögonsjukdomar ger också service på svenska i mån av möjlighet och informerar om möjligheter för finlandssvenska klienter, såsom Hufvudstadsbladet som taltidning.**

■ Lettländska representanter utanför det nya centret tillsammans med Röda Korset. Från vänster tolken Edmunds Frejmanis, Ann-Mari Ekstrand, Röda Korsets representant, ordföranden Boriss Zusevies fru och viceordförande Zenija Griga.

Synskadade fick besök i Lettland

Per-Ole Ekstrand, medlem i Norra Österbottens Svenska Synskadade, besökte Lettland i slutet av april i år. Under sitt besök träffade Per-Ole och hans fru Ann-Mari representanter för ett rehabiliteringscentrum för synskadade i staden Jurmala, där de blev hjärtligt välkomnade.

Tillsammans med sin tolk delade de ut vita käppar, en punktskriftsskrivmaskin som Per-Ole själv reparerat, papper och synskademärken samt några väskor med kläder.

I Jurmala distrikt finns cirka 80 medlemmar varav ungefär hälften bor i stadsdelen Kauguri. Rehabiliteringscentret är i beråd att flytta till nyrenoverade utrymmen i samma hus som Röda Korset, där de bland annat får tillgång till Internet samt möjlighet till läkarbesök och fysio-

terapi. EU har inlett ett projekt där de till 85 procent finansierar arbetet med att göra ett register över alla synskadade eftersom det finns många personer med synskada som man inte känner till. De firar också Vita käppens dag den 15 oktober då man besöker olika inrättningar, en grupp cirkulerar och berättar om sin verksamhet och vad som ännu kunde förbättras.

**Text: Sofia Stenlund
Foto: Per-Ole Ekstrand**

■ Christina Lång är tidigare medarbetare på FSS. Hon har bland annat arbetat med Medlemsbandet.

Litterär träff på SynVillan

”Christina Lång har en kuslig förmåga att dyka upp lite varstans. Hon har haft mycket med FSS att göra, och man kan säga att hon blev stor över en natt, men det får hon själv berätta om”. Så introducerade punktskriftsarbetsgruppens ordförande Sune Huldin gästföreläsaren Christina Lång då Bokens och Rosens dag firades på SynVillan.

- Jag har arbetat fem år på FSS och lärde mig massor, förklarar Christina Lång inledningsvis och återger en anekdot om hur hon inför en intervju i taltidningsstudion 1975 av det synskadade intervjuobjektet genast fick frågan om hur hon ser ut.

Förutom anknytningen till FSS har Christina Lång en mycket varierande bakgrund. Hon har bland annat varit aktiv kommunalpolitiker i Sibbo samt i tjugo års tid arbetat som utbildningssekreterare på Svenska studiecentralen. Under över tjugo år har hon dessutom haft olika uppdrag inom Kårkulla samkommun och är för tillfället ordförande i De Utvecklingsstördas Väl i Mellersta Nyland.

Christina Lång är Fredrika Runebergstipendiat år 2009 för samhällsmoderliga insatser. Hon har en gedigen bakgrund inom handikappsektorn och det finlandssvenska organisationsfältet, med den genomgående målsättningen att synliggöra funktionshindrades ställning i samhället. Med utmärkelsen ville stipendiekommittén lyfta fram handikappsektorn samt de funktionshindrades och anhörigas situation.

Att skriva för andra

- Jag trodde att det bara var kändisar som blev Fredrika Runebergstipendiat! berättar Lång, och tillägger att det nog var boken "Stor över en natt" som var den utlösande faktorn.

"Stor över en natt" utkom 2008 och är en berättelse om Christina Långs familj och hur hennes dotter föddes med Downs

syndrom på 1970-talet. Med boken har hon velat lyfta fram familjens och framför allt syskonens roll. Under sitt besök på Bokens och Rosens dag återgav hon med hjälp av anekdoter och citat hur man på ett positivt sätt och med framtidstro skildrar en komplicerad situation. Christina Lång berättar att hon alltid har skrivit, men efter att ha fått flera texter publicerade med gott gensvar bestämde hon sig för att med hjälp av understöd gå ner i arbetstid och utveckla sitt skrivande med hjälp av olika skrivarverkstäder.

- Det är trots allt en skillnad mellan att skriva för sig själv, terapeutiskt, och att skriva för andra, påpekar Christina Lång.

Talrik publik

Boken Stor över en natt är utgiven på Fontana Medias förlag och trycktes upp i 600 exemplar. Hela utgåvan är så gott som slutsåld. Cirka 40 personer hade samlats på SynVillan den 19 maj för att lyssna på hennes föredrag, och många hade bekantat sig med boken som finns både i punktskrift och inläst version.

Bokens och Rosens dag firas i regel i början av maj och uppmärksammas med litterära evenemang runtom i landet. För FSS del har punktskriftsarbetsgruppen sedan år 2003 arrangerat en tematräff i litteraturens och punktskriftens tecken. Under åren har bland andra Marianne Peltomaa och Merete Mazzarella varit inbjudna gäster.

Text och foto: Sofia Stenlund

■ Artikelskribenten Lilian Söderman och kursdeltagare Barbro Puharinen bland vackra vårblommor.

På rehabilitering

En tidig, snörik vårmorgon i april anländer jag, en förväntansfull synskadad, till järnvägsstationen i Vasa på väg till huvudstaden för att delta i rehabiliteringskurs arrangerad av FSS och finansierad av FPA. Vem annan ska med på samma kurs som jag? Så småningom anländer några bekanta, och det klarar vem som ska med på kursen, som äntligen blir av.

Framme i Helsingfors tar vi taxi till liris, målet för resan. Platsen är för mig bekant, men det är ändå trevligt med en presentation av stället och en rundvandring.

Ganska snart finner jag mig upppassad av våra omtänksamma och duktiga rehabiliteringshandledare. Det känns som husmorssemester att få gå till färdigt dukat

bord med god mat, inte ens diska – vilken lyx! Nåja, semester är det kanske inte riktigt fråga om, för programmet är digert, fullspäckt och omväxlande. Temat för kursen är förflyttning och orienteringsteknik, vilket jag anser mig vara i behov av. Genast märker jag att det inte krävs några förkunskaper och att jag får den undervisning jag behöver av

våra uppmuntrande handledare. Dessutom inspirerar en van käppanvändare oss att komma igång.

På programmet står bl.a. ergonomi och balansträning med fysioterapeut. Det gäller bara att efter kursens slut komma ihåg alla goda råd och dra nytta av dem i vardagen. Mycket tid ägnas naturligtvis åt mobility, ledsagning och sinnesträning. Vi går i trappor, i korridor och gymnastiksal både i grupp, par och enskilt inomhus. Varje dag promenerar vi utomhus längs en uppgjord rutt och får njuta av de första vårblommorna till vår stora glädje. Jag vänjer mig vid käppen mer och mer. Speciellt nyttig är den individuella undervisningen.

En dag vandrar vi i väg till Östra centrum, där målet för vår vandring är kaffe med bulle. Vad gör man inte för en kopp kaffe? Östra centrum är inget paradiset för en synskadad, kan jag snabbt konstatera. En annan dag stiftar vi bekantskap med taktila kartor både teoretiskt och praktiskt. Jag gör en egen karta, först motsträvt – sen med nöje.

Vid två olika tillfällen sitter vi tillsammans med en psykolog och funderar över våra hinder och möjligheter, vilket ger mig en puff framåt, igen.

Några dagar efter hemkomsten kommer ett litet paket, som innehåller ett förstöringsglas, med posten – ett resultat av kursen. Flera gånger händer det att någon hjälper mig över gatan tack vare den vita käppen, som jag lärt mig använda. Naturligtvis återstår mycken träning, men käppen har fått komma ut ur skåpet där den legat i dryga fem år.

Sammanfattningsvis kan jag säga att kursen var givande och intressant. Det lönar sig verkligen att söka till en rehabiliteringskurs, om det ordnas någon lämplig, för man blir väl omhändertagen och får mycket i utbyte, den sociala samvaron inte att förglömma. Eftersom denna kurs var finansierad av FPA krävdes det ett B läkarintyg och en ifylld blankett för att anhålla om att få delta. Sen dröjde det ett tag innan beskedet från FPA damp ner i postlådan. Man lär så länge man lever.

Text och foto: Lilian Söderman

■ Jörgen Bäck i mitten presenterar sin taktila karta för Susann Laag-Söderström, rehabiliteringshandledare Pia Nabb och Patrik Paulin.

Meddelanden

Namninsamling för datorutlåning

Synskadades Centralförbunds datorutlåning hotas av nedläggning sedan RAY:s understödsförslag för år 2010 inte öronmärker medel för den här verksamhetsgrenen. En medborgarrörelse har uppstått till följd av förslaget.

Synskadades Centralförbund har bedrivit datorutlåning sedan 1997 och verksamheten har idag 1600 kunder. Verksamhetens huvuduppgift är att hyra ut datorer åt dem som inte får dem via samhället. För synskadade betyder datorn och dess hjälpmedel ofta mer än för andra människor. Den är en tidning, en bok, en telefonkatalog, en bruksanvisning, penna och papper. För synskadade är datorn ofta den enda informationskällan och ett verktyg för livskontroll.

SCF har hittills erhållit ett understöd på 220 000 euro för anskaffningar till datorutlåningsverksamheten. I år minskade understödet och enligt RAY kommer datorutlåningen i fortsättningen inte att få understöd.

Ett sätt att påverka så att synskadade kan ta del av dagens informationssamhälle är att skriva på namninsamlingen för en fortsättning av verksamheten. Man kan underteckna adressen elektroniskt på www.tietoasokeille.net.

Ljudkonst i Åbomuseum

Fram till den 19 september kan man uppleva ett annorlunda museibesök i Åbomuseet Aboa Vetus Ars Nova. Då pågår utställningen Ljudvägar där den medeltida ljudmiljön har huvudrollen. Den omfattar sex hörbilder från medeltiden och syftet är att berätta om historia genom att göra ljudmässiga inslag i människors liv och återspegla det som de kände då.

De medverkande är en smed, en fiskarhustru, en lärare och hans elever i katedralskolan, en liten piga i en köpmansgård, en vallpojke och en abedissa i ett birgittinkloster. Två män, två kvinnor och två barn.

Utställningens personer är fiktiva, men det går att koppla dem alla till någon plats; en till en smedja i utkanten av staden, en annan till Rimito, en tredje till domkyrkans grannskap. Pigan hörde till tjänstefolket i ett stort stenhus och kunde ha bott i museets kvarter, vallpojken såg till att grannskapets boskap kom ut till betesmarkerna längre borta. Abbedissan låter oss få insyn i livet i Nåden-dals kloster. Därtill utgör havet en förenande länk mellan personerna i utställningen, eftersom var och en av dem bor på gångavstånd från stranden.

Utställningen Ljudvägar går genom basutställningen på Aboa Vetus och ruinerna i Klosterkvarteret. Varje ljudmiljö ligger i en kuliss, där du med dina egna öron kan stiga in i personens värld för en stund.

Genom historien har museerna producerat utställningar som har framhävt bildens och blickens betydelse. På utställningen Ljudvägar är hörbilderna viktigare än andra bilder. Hörbilderna innehåller även rörelse, eftersom händelserna framskrider i dem.

En del av utställningens texter är komprimerade beskrivningar av personernas liv, andra är längre artiklar bland annat om

vilken betydelse hörande, lyssnande och tysthet har haft i historien.

FSS personal besökte utställningen den 3 juni och lät sig imponeras av den auditiva utställningen och den upplevelse utställningen gav för alla sinnen. Aboa Vetus & Ars Nova-museet har under de senaste två åren aktivt satsat på att befrämja musei- och utställningsutrymmenas tillgänglighet. Museet fick tack vare det här arbetet handikappförbundet Kynnys r.f:s Kynnys-pris år 2006. För den synskadade besökarkretsen har man framställt portabla reliefkartor på svenska, finska och engelska över museet. Även ledarhundar är välkomna till alla museets utrymmen.

Källa: www.aboavetusarsnova.fi

■ En av de sex hörbilderna från medeltiden är en ljudillustration av en fiskarhustrus vardag.

Meddelanden från distriktet

Svenska Synskadade i Östnyland r.f.

Vi far till Lurens teater onsdagen den 21 juli kl. 19.00 på årets pjäs Brudvalet. Bussen startar från turisthållplatsen på Fredsgatan i Borgå kl. 17.45. Från Lovisa kontakta Rose-Marie.

Sista anmälningsdagen är måndagen den 12 juli. I Borgå till Stina tfn 582 514 eller till Marita tel. 5244 092. I Lovisa till Rose-Marie tfn 533 467. Buss och teaterbiljett 20€/person. Välkomna!

Svenska Synskadade i Västnyland r.f.

Styrelsen för distriktsföreningen Svenska synskadade i Västnyland r.f. önskar alla FS-läsare en skön sommar och påminner om att tidningen Västra Nyland går att få som taltidning.

Sedan i maj 2008 har Taltidningen Västra Nyland utgivits i digitalt PratSam-format. Detta betyder att prenumeranten kan lyssna på dagens nummer av tidningen Västra Nyland senast kl. 13.00 varje vardag då tidningen utkommer. Söndagens nummer utkommer på måndagen.

För att lyssna behövs en PratSam-box som är enkel att använda med några knapptryckningar.

Installation och användning av PratSam-boxen och dess bredbandanslutning är kostnadsfri, prenumerationsavgiften är 20 euro/år.

För mera information kontakta sekreterare Christel Eriksson tfn 040-745 1933 eller installatör Kåge Lindström tfn 0400-470 008

Vasa Svenska Synskadade r.f.

Kansliet är stängt 10.6-31.7.2010 Resan till Åboland inleder hösten i augusti 13-15.8.2010. De som anmält sig får information hem på posten.

Fr.o.m. september kör vi i gång igen med kurser i punktskrift, mimosel, stoltgymnastik och boccia. Första medlemsträffen blir lördagen den 25.9 kl.13 på Lyktan. Nina Ekholm-Frey, ordförande för Taltidningen Vasabladet är gäst.

En skön sommar till alla önskar, Styrelsen och distriktssekreterare, Tina Back.

Ålands Synskadade r.f.

Det har varit en kall vinter, men sommaren lurar bakom hörnet och solen tittar fram lite nu och då, så värmen kommer nog snart!

Vi har varit mycket aktiva under vintern och våren, med medlemsträffar och syntolkade teaterföreställningar. Nu börjar det däremot bli lite lugnare.

Vår ögonterapeut, Kerstin Forsberg har gått i pension efter många års arbetande på Ålands hälso- och sjukvård. Vid vårmötet bestämdes att Kerstin blir hedersmedlem samt att Fjalar Nylund blir hedersordförande.

Vår vanliga aktivitetsgrupp har träffats igen, och satt ihop en ny aktivitetslista inför hösten. Under hösten ordnas som vanligt bingo, kräftskiva, medlemsträffar med olika teman och syntolkade teaterföreställningar. Måndagsgruppen fortsätter att träffas som vanligt.

Boccia spelas fortsättningsvis på torsdagar kl.12-15 på Ankaret. Vi fortsätter att simma på fredagar kl. 13-14 i Folkhälsans allaktivitetshus, med början den 10 september och sista tillfället är 17 december.

Taltidningen fyller 30 år och i september kommer vi att ha ett stort jubileum på Ankaret.

Har ni några frågor eller arrangemang inför sommaren, som ni önskar att vi ska

ordna, så ring mig eller skicka e-post.

Handicampen och Ankaret har sommarstängt från 5 juli - 30 juli.

Hoppas ni får en fin sommar.

Organisationssekretare Erika Strömberg

Ålands Synskadade r.f.

Telefon: 018-19670, måndagar och

Torsdagar och fredagar: 018-527362

Mobil:04573438950

E-post: aland.syn@aland.net

Hemsida: www.handicampen.ax/syn

Norra Österbottens Svenska Synskadade r.f.

Vi planerar att även denna sommar besöka en sommartheater, alternativen är: Oravais Teaters pjäs "Hjälten på den gröna ön", "De fattigas rikedom" ett historiskt skådespel på Korholmen i Kronoby eller sommarteatern på Åliden i Purmo. Föreställningen syntolkas. Ifall du är intresserad att delta, hör av dig till Ann-Britt Mattbäck, tfn 050-300 1111, för närmare information.

Kansliet är sommarstängt under tiden 21.6 - 16.8.

Vi önskar alla läsare soliga och sköna sommandagar, njut av allt det fina som sommaren har att bjuda på! Brunbrända och med förnyade krafter träffas vi till höstens aktivitet.

hälsar NÖSS styrelse och Ann-Sofie på Fyren

Åbolands Synskadade r.f.

Åbolands synskadade besöker Raseborgs sommarteater och ser musikalen "Robin Hood" söndagen den 18 juli.

Bussen startar från Pargas busstation kl. 12.00, kör Kalkvägen till Åbo, Auragatan 2, därifrån den fortsätter kl. 12.30. Lunch i Ekenäs ca kl. 14. Pjäsen börjar kl. 17.00. Anmälningar till Harriet, tfn 4584665 eller 4585536 och Kimitoöns medlemmar till Birgitta, tfn 422253, senast den 9 juli. Teaterresan görs denna gång tillsammans med medlemmar från Svenska

Hörselskadade i Åboland. Väl mött på den omtyckta teaterresan!

Åbolands Synskadade företar en seglats med skutan "Eugenia" söndagen den 22 augusti med start och mål i Dalsbruk. Om tidtabellen meddelas senare i våra övriga medier. Anmälningar till Harriet, tfn 4584665 eller 4585536 och Kimitoöns medlemmar till Birgitta, tfn 422253, senast den 13.8. Väl mött på sommarseglatsen!
Styrelsen

Tack!

Jag vill rikta ett varmt tack till Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf för att jag utnämndes till förbundets hedersordförande på vårmötet i Forssa 24 april 2010.

Arto Vanhanen

Sommarhälsning från rehabiliteringshandledarna

Rehabiliteringshandledarna önskar alla en vacker och händelserik sommar! Var rädda om er och vistas alla dagar utomhus! Rehabiliteringshandledarna håller semester enligt följande:

Carina Willberg: 5-31.7

Pia Nabb: 5-31.7

Stina Wiik-Latvala: 1-31.7

Kom med på ungdomsträff!

Det finns planer på att även denna höst ordna ett rekreationsveckoslut för ungdomar på Norrvalla 1 – 3 oktober 2010.

Här är några plock ur programmet: föreläsning, diskussion, vattengymnastik, möjlighet att prova på nya sportgrenar, Må Bra-stund med besök av en kosmetolog, kvällsprogram med musikunderhållning, god mat och givetvis trevlig samvaro.

Närmare information senare, men pricka redan nu in datumet i almanackan. Anmäl dig till Tina Dunderfelt på FSS r.f:s kansli, tfn 09-6962 3010.

Välkomna med!

**FSS kansli håller
sommarstängt den 5 juli till 2 augusti**

Glad sommar!

